

שלש נקודות באמונה שהם יסוד כל התורה כולה!!!

משה רבינו. ובקריעת ים סוף גדלה האמונה יותר, ואח"כ בעת מעמד הר סיני הגיעו לשיא מדרגת האמונה.

וממשיך בעל השפתי חיים, וכותב: "אם בדברי הגר"ס למדנו על מדרגת שונות באמונה, הנה בא המהר"ל ומלמדנו כי ג' יסודות אמונה הם, וז"ל בספרו גבורות ה' (פרק מ"ז עמ' קפ"א):

"ושלושה פעמים נאמר 'ויאמינו', כאשר בא משה לגאול אותם נאמר ויאמן העם וישמעו כי פקד יהוה את בני ישראל וכי ראה את ענינם (שמות ד, לא), ובקריעת ים סוף נאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו (שמות יד, לא), ואצל הר סיני נאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור וישמע העם בדברי עמך וגם בה' ויאמינו לעולם (שמות יט, ט), הרי ג' אמונות שנתבררו ביציאת מצרים."

"ודע כי ג' אמונות הם יסוד הדת, וכאשר ח"ו תפול אחת מהם תפול הדת בכללה, האחת, היא ההשגחה שהוא משגיח בתחתונים ולא כמו שאומרים המינים עזב ה' את הארץ, שא"כ למה נעבוד אותו אחר שאין משגיח בתחתונים לפקוד את מעשיהם."

"כלומר, האמונה הראשונה היא בהשגחת ה' בכל פרט בבריאה, וממילא זו גם אמונה בשכר ועונש, שהרי השגחתו של ה' היא לפקוד את מעשיהם, כלשון המהר"ל, ואמונה זו אינה נחלת המינים המכחישים את השגחת ה' ואומרים כי הן אמנם הקב"ה ברא את הבריאה כולה, אך רם על כל גוים ה' על השמים כבודו, כביכול הוא רם ונשגב מלהשגיח על יושבי ארץ ומעשיהם."

"וממשיך המהר"ל:

"האמונה השנית שהכל הוא ביד ה' ואין דבר חוץ ממנו וזהו אמונת מציאת השי"ת, כי בודאי הכל מודים במציאות השי"ת, רק שלא יאמר שאינו הכל ח"ו ויוכל לצאת מרשותו, לכך אמונת מציאות השי"ת שהוא הכל ואין דבר חוץ ממנו יתברך."

"אמונה במציאת ה', היינו אמונה בבלעדיותו של ה', בכך שהוא הבורא והוא השולט ואין מי שיכול להיות מונע לו."

"ומוסיף המהר"ל וממשיך ומבאר את יסוד האמונה השלישי, וכותב:

"האמונה השלישית, שידבר השי"ת את האדם ויתן לו תורה, וזהו אמונת תורה מן השמים."

"לימד כאן המהר"ל, כי מלבד חובת האמונה בהשגחת פרטית על התחתונים, חייב אדם להאמין שהקב"ה גם מתגלה לתחתונים ונותן להם תורה כדי שידעו כיצד לקיים את רצונו ית' וזהו אמונת תורה מן השמים."

« האמונה של כלל ישראל בעת השתלשלות גאולתם

וממשיך בעל השפתי חיים, ומבאר: "ע"פ ביאורם של ג' חלקי האמונה האלו, מסביר המהר"ל את ג' יסודות אמונתם של ישראל, וכותב:

"ולכך כאשר בא משה לגאול אותם וראה ה' עינים ולא עזב אותם נאמר, ויאמינו כי פקד ה' את עמו וכי ראה את עינים, וזהו אמונת ההשגחה."

« האם האמינו כלל ישראל כולו בנביאת משה רבינו ע"ה? »

כתוב בפרשתינו ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור וישמע העם בדברי עמך וגם בה' ויאמינו לעולם (שמות יט, ט). משמעו הדברים הוא, שע"י מעמד הר סיני יתוסף ויתחזק האמונה בבני ישראל.

האבן עזרא הקשה, איזו תוספת אמונה נתוספה בעת מעמד הר סיני, הלא לכאורה כבר הגיעו לתכלית דרגת האמונה הרבה זמן מקודם לכן, כמו שאנו רואים עוד בפרשת בשורת הגאולה שכתוב ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענינם ויקדו וישתחוו (שמות ד, לא), כמו"כ בהמשך בעת קריעת ים סוף כתוב ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו (שמות יד, לא).

וכתב האבן עזרא דברים נפלאים על זה, בזה"ל: "וישראל היו במצרים, והיו בהם אנשים על דעת האמונה הזאת שלא יתכן שידבר ה' עם אדם וחי, והיתה נבואת משה בספק אצלם. ואין טענה ממלת 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו', כי כתוב ישראל ולא כל ישראל. ובדברי עמך עשרת הדברים, אז יאמינו שאתה נביא, יוסר הספק ממשחשבותם. והנה כתוב מפורש היום הנה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי (דברים ה, ט), וזהו וגם בה' ויאמינו בך לעולם", עכ"ל הנפלא.

למדנו מדבריו, שאכן האמונה בנביאת משה רבינו ע"ה שקדמה למתן תורה לא היתה נחלת הכלל, והיו בישראל מי שהיה ספק בליבם, ולזה באה אמונת מעמד הר סיני שהיא אמונה המונחלת לכלל ישראל כולו, להורות ולהוכיחם כי נביאת משה רבינו ע"ה היתה אמיתית ומציאותית.

אולם הרמב"ן חולק על דברי האבן עזרא וכותב בזה"ל: "ואינו נכון, כי זרע אברהם לא יסתפקו בנבואה, כי האמינו בה מאבותם, וכבר אמר עוד ויאמן העם וישמעו (שם), ויאמינו בה' ובמשה עבדו (שם), ואם לא אמר כל העם וכל ישראל, אף כאן לא נאמר בעבור ישמע כל העם וכו'", עכ"ל.

ומעתה לפי טענת הרמב"ן שבה ועולה התמיהה, מה נתוסף לאמונתם בעת מעמד הר סיני על אמונתם בעת בשורת הגאולה ובעת קריעת ים סוף.

« מה הם ג' יסודות האמונה??? »

ובספר שפתי חיים (מהגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל) מבאר את כל הענין באריכות וכותב בזה"ל: "דמקובל בשם הגר"י סלנטר זצ"ל, כי יש דרגות רבות באמונה, כשם שיש דרגות רבות באימון של אדם אחד בזולתו. לדוגמה, ישנו אדם שאמונו בחבירו היא בדרגה שיהא מוכן להלוות לו סכום קטן, אך לא סכום שלמעלה מזה, ומאידך יש לאדם חבירים שיש לו בהם אימון גדול יותר, ויהיה מוכן להלוות להם סכום כסף גבוה יותר, וכן הלאה."

כך הוא גם בדרגת האמונה של האדם בהקב"ה ובנביאיו. כשבא משה וטען להקב"ה והן לא יאמינו לי (שמות ד, א), והלא ברור שבאותה שעה היתה בהם אמונה, וכך אכן השיבו הקב"ה, 'בני הם מאמינים בני מאמינים' (שמו"ר פ"ג י"ב), אלא שהיתה זו אמונה בדרגה פחותה, והויכוח בין משה רבינו להשי"ת היה, האם דרגת אמונתם כזו מספקת שהיו ראויים להיגאל ע"י

« הקב"ה הדגים דרגת הנבואה הגדולה לכלל ישראל! »

וממשיך השפתי חיים, לבאר האמונה השלישית, וכותב: "לאחר אמונת ההשגחה בבשורת הגאולה, ואמונת מציאות ה' בקריעת ים סוף, הגיעו ישראל אל מעלת אמונת תורה מהשמים בעת מתן תורה, וזו היתה אמונת וגם בך יאמינו לעולם (שמות יט, ט), וז"ל: 'ונכון בעיני שאמר אֲנֹכִי בָּא'".

"וכך באמת מסביר הרמב"ן (י"ט ט), וז"ל: 'ונכון בעיני שאמר אֲנֹכִי בָּא אֵלַיךְ עֵבֶב הָעֵנָן (שמות יט, ט) שתגש אתה אל הערפל בעבור ישמע העם דברי, ויהי הם עצמם נביאים בדברי, לא שיאמינו מפי אחרים, כמו שנאמר בְּאָמַר ה' אֵלֵי הַקֹּהֵל לֵי אֵת הָעָם וְאִשְׁמַעְם אֵת דְּבָרֵי (דברים ד, י) למען ילמדון ליראה אותי כל הימים, וגם בך יאמינו לנצח בכל הדורות, ואם יקום בקרבם נביא או חולם חלום כנגד דבריך, יכחישוהו מיד, שכבר ראו בעיניהם ושמעו באזניהם שהגעת למעלה העליונה בנבואה וכו'. ובמכילתא ראיתי בעבור ישמע העם בדברי עמך, מלמד שאמר הקב"ה למשה, הרי אני קורא לך מראש ההר ואתה עולה וכו'".

"הרחיב כאן הרמב"ן בביאור יסוד האמונה השלישי, האמונה בגילוי ה' אל האדם פנים אל פנים, ויסוד ביאורו הוא, כדי שיאמינו שה' מתגלה ומנבא לבני אדם, עשאו הקב"ה לכולם נביאים שיהיו לעדים על מעמד הגילוי הזה שבו הקב"ה קורא ומשה עולה, הקב"ה מתגלה למשה פנים בפנים."

"ושם הוסיף הרמב"ן בתוך דבריו: 'וכן מה שאמרו היום הִזָּה רָאִינוּ כִּי יִדְבַר אֱלֹקִים אֵת הָאָדָם וְחָי (דברים ה, ט) לומר, הנה נתקיים הדבר אצלנו בראיית עינינו, ומעתה קרב אתה ושמע ושמענו מפיו ועשינו, שכבר נאמנה נבואתך כי היא העליונה על כל הנביאים."

"היתה זו אמונה מתוך ראייה נבואת וחושית, וְכָל הָעָם רָאִים אֵת הַקּוֹלֶת (שמות כ, יד), וכדברי חז"ל רואין את הנשמע, (מכילתא שם והובא ברש"י), דבר הנשמע הוא כרגיל דבר רחוק יותר מדבר הנראה, והם בנבואתם ראו את הדבר הרחוק באופן מוחשי וקרוב, ראו את גילוי ה' אל משה בלא מחיצה וחציצה שתמנעם מראיית גילוי זה."

"ועל כן מעידה התורה וגם בך יאמינו לעולם (שם), מי שראה גילוי ה' בכזו ראייה חושית, אמונתו היא לעולם", עכ"ד השפתי חיים.

ועיי' בספורני שכתב לבאר בזה הדרך את הענין ההתגלות הגדולה לבני ישראל, וז"ל: "וגם בך יאמינו לעולם, יאמינו אפשרות נבואתך שתהיה פנים אל פנים, כי אמנם אדבר עמהם פנים בפנים בלתי שום חלום, כאמרו פְּנִים בְּפָנִים דָּבַר ה' עִמָּכֶם (דברים ה, ד), והוא היות האדם מתנבא בעודו משתמש בחושיו, וזה חשבו לנמנע, עתה יאמינו גם בך שתהיה נבואתך באופן זה, כאמרו וְדָבַר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים (שמות לג, יא)."

"ולכן אמרו היום הִזָּה רָאִינוּ כִּי יִדְבַר אֱלֹקִים אֵת הָאָדָם וְחָי (דברים ה, ט), כי אמנם לא היה ספק אצלם על אפשרות הנבואה והיו יודעים שהאבות ומשה ואהרן ומרים כבר התנבאו, אבל לא היתה נבואת שום נביא עד הנה כי אם במראה ובחלום, כמו שביאר הוא ית' באמרו בְּמִרְאָה אֵלֵינוּ אֲתַנְדָּע בְּחֹלֹם אֲדַבֵּר בּוֹ (במדבר יב, ו), אמנם בנבואת משה בעודו משתמש בחושיו היה ספק אצלם, לולא התנבאו גם הם באופן זה עד הנה, ובזה יאמינו בדברי משה, ולא יוכל שום נביא לקום נגדם, כי לא תהיה נבואתם בזאת המדרגה, עכ"ל.

ומבואר מכל זה, שהאמונה בנבואת משה רבינו היא יסוד כל התורה, ובכלל חיוב מצות זכירת מעמד הר סיני הוא שנודיע בו לכל זרענו מדור לדור כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה, והאמונה בדרגת נבואת משה רבינו היא מהדברים שראינו ושמענו בעצמנו במעמד הר סיני, ולכן מהוה חלק בלתי נפרד מחיוב זכירת מעמד הר סיני.

ומבאר השפתי חיים: "הלא היתה זו תקופה ארוכה של שעבוד והסתר, תינוקות הושלכו לים ושוקעו בתוך החומות, והקב"ה כביכול אינו מגיב על ההתעללות בישראל. אך עם בשורת הגאולה למדו בני ישראל את עומק אמונת ההשגחה של ישראל, כי על אף שלמראה עיניים השטחי עזב ה' את הארץ ולא השגיח עליהם, אך מכח היותם מאמינים בני מאמינים הבינו שהשגחה אין משמעותה רק הארת פנים ושכר, אלא גם ההסתר והעונש השגחה המה."

"הם אמנם לא ראו את גילוי ה', אבל הם הבינו ששתיקתו של ה' אין פירושה שהוא אינו רואה ומשגיח, אלא הוא רואה ומשגיח, אך מעלים עיניו מהם, וכדברי רש"י עה"פ וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹקִים (שמות ב, כה), דהיינו, שלא כמו בעבר נתן עליהם לב ולא העלים עיניו, הם הבינו שהיתה כאן הנהגה של העלמת עין."

"ועל כן קראו בשירת הים את הפסוק מי כְּמֹכָה בְּאֵלֶם ה' (שמות טו, יא), וכדבר חז"ל 'מי כמוכה באלמים' (מכילתא ט"ו י"א), כלומר יש זמנים שהקב"ה מתנהג כאילם, ואף זו השגחה, וע"כ על אף ההסתר, הבינו שההסתר עצמו הוא תוצאת ההשגחה הפרטית, ויאמינו כי פקד ה' את עמו."

"וכדי לחזק את אמונת ההשגחה, שלח ה' את משה להראותם מופת הנחש והצרעת, וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֹל הָאֵת הָרְאשׁוֹן וְהָאֱמִינוּ לְקֹל הָאֵת הָאַחֲרוֹן (שמות ד, ח), משתאמר להם בשבילכם לקיתי על שספרתי עליכם לשון הרע יאמינו לך וכו' (רש"י שמות ד, ח). במופת זה הראם הקב"ה שהוא משגיח על כל אחד ואף על צדיק שחטא, ונותן לו עונשו כפי מעשהו, ועונשו של מספר לשון הרע בצרעת, בכך חיזק ה' את אמונת ההשגחה שלהם, אמונת שכר ועונש."

"א"כ נמצא שהאמונה המוזכרת בוואמן העם כי פקד ה' וכו', היא היא אמונת ההשגחה.

"וממשיך המהר"ל ומבאר, כי אמונת 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו' מקבילה היא ליסוד השני של אמונה, והיא מציאת ה', וז"ל שם:"

"ובקריעת ים סוף נודע להם אמיתת מציאות השי"ת שאין דבר יוצא ממנו ית', והכל הוא ברשותו וביכלתו, אחר שהיה הוא משנה הים ליבשה כמו שהתבאר, ולכן נאמר ויאמינו בה'."

"וראה שם במהר"ל מש"כ בענין ויאמינו בה' ובמשה עבדו, וז"ל:"

"רק נראה שהכל ברשותו ואין חוץ ממנו ולפיכך הוא יתברך בלבד מושל על ההפכים שהם בעולם והיה מהפך הים אל הפך שלו ולפיכך אמרה רחב כי שְׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֵת מִי ים סוף וגו' (יהושע ב, י), זכרה המופת הזה, כי זה בעצמו מורה כי בידו הכל ואין חוץ ממנו ומאחר שבידו הכל אין זולתו."

"ביאר בזאת המהר"ל את אמונת מציאות ה', אמונה שאליה הגיעו בעת קריעת ים סוף, אין זו רק אמונה שה' נמצא, אלא מציאות ה', היינו שרק הוא נמצא, וכל הנמצא בבריאה, הוייתו היא מאת ה' ותלויה במציאותו ית' בכל רגע, לכן מציאות השי"ת מחייבת שהכל בידו והוא שליט בלעדי והוא אחד ואין זולתו, א"כ נמצא שאמונת מציאות ה' במובנה העמוק מחייבת היא את אמונת היחוד."

"ואל אמונה זו הגיעה מתוך ראיית ניסי מצרים וקריעת הים, שבה נתגלתה השליטה הבלעדית של השי"ת ונתגלה יחודו, וכך הגיעה רחב לידי אמונת היחוד מתוך שמיעת נס ים סוף, ארבעים שנה לאחר קריעת הים, כי שְׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' (יהושע ב, י), כי ה' אֱלֹקֵיכֶם הוא אֱלֹקִים בְּשִׁמְיָם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת (יהושע ב, יא)."